

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Marie HYKEŠOVÉ *Obraz třídního nepřítele v první polovině 50. let 20. století*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2014. 173 s. + přílohy.

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.

Záměrem předkládané (a nutno podotknout, že také velmi rozsáhlé) diplomové práce je ukázat podobu třídního boje a nepřítele v Československu v první polovině padesátých let dvacátého století na základě analýzy dobového tisku a poezie. Cílem autorky je ukázat, jakým způsobem byli nepřátelé socialismu a dělnické třídy v oficiálním tisku a poezii líčeni, popř. jaké charakteristiky jim oficiální propaganda přisuzovala. Jako doplňkový pramen jsou pak využity rozhovory ze sbírek Centra orální historie při Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR (konkrétně se jedná o sbírku *Průzkum české společnosti v období tzv. normalizace. Biografická vyprávění příslušníků dělnických profesí a inteligence*).

Volbu tématu lze bezpochyby považovat za zajímavou a v rámci Pracoviště OH-SD také poměrně originální. Už jen proto, že se primárně nejedná o vlastní terénní výzkum realizovaný metodou orální historie, ale o práci (z hlediska historiografie) spíše klasicky orientovanou, která se zaměřuje na analýzu dobových písemných pramenů. Bohužel je třeba konstatovat, že celkové uchopení zvoleného tématu, a především pak jeho zpracování, se autorce ve výsledku příliš nezdařilo.

Struktura práce byla po formální stránce zvolena správně. Po úvodu následuje teoretická část, v níž diplomantka dopodrobna seznamuje čtenáře s mezinárodní situací a vývojem v Československu od skončení druhé světové války do poloviny padesátých let dvacátého století (charakteristika studené války, vztahy mezi Východem a Západem, československá kultura, komunistická ideologie apod.). V metodologii pak autorka ve stručnosti charakterizuje písemné prameny, s nimiž pracuje, a orálně-historické rozhovory. Zbývající text tvoří empirická část, v níž je však opět nejprve teoreticky (?) rozebrána propaganda a periodika vycházející v tehdejší Československu. Z mého pohledu nejdůležitější část tvoří kapitoly věnované obrazu kapitalistického světa, třídního nepřítele v socialistickém táboře a kultuře v období socialismu (úkoly umění, třídní nepřítel a boj v poezii). Analytickou část pak uzavírá kapitola věnovaná vzpomínkám narátorů na padesátá léta.

Za zásadní nedostatek celé práce považuji její metodologickou část. Chybí zde totiž jakýkoliv náznak o promyšlený metodologicky-teoretický přístup (teoretická východiska práce, výzkumná hypotéza, způsob práce s prameny, analytické a interpretační postupy). O výzkumném postupu autorky se tak můžeme pouze dohadovat z dílčích poznámek v textu. Jednotlivé výzkumné kroky působí značně nepřehledně a především neprůhledně. Překvapivě se zde nepracuje (ani nejsou tematizovány) metody, k jejichž využití použité prameny přímo vybízí (např. jazyková, narativní nebo diskursivní analýza). Diplomantka se navíc vůbec nezabývá některými důležitými otázkami (např. typologie článků, jejich grafické rozložení, četnost, typ použitého písma, způsob citování, autorský přístup, politická objednávka aj).

Jakkoliv bych se nerad diplomantky dotkl, celá teoretická část mi připadá (vzhledem ke stanovenému tématu, tj. zkoumání obrazu třídního nepřítele, popř. jeho proměny) zcela zbytečná. Magisterská práce (na rozdíl od bakalářské) totiž již předpokládá poučeného čtenáře. Kompilace z literatury na téma poválečného vývoje v takto rozsáhlé podobě (celkem 62 s.) do diplomové práce prostě nepatří. Za opodstatněnou lze považovat snad jen kapitulu o kultuře za socialismu a dobovém tisku. Naopak, co do závěrečné práce zcela jistě patří je analýza a interpretace pramenů, která však v předkládaném textu (až na několik výjimek) absentuje. Domnívám se, že potvrzení poznatku o veřejně známé podobě třídního nepřítele je po více než 150 (!) stranách textu velmi málo a čtenář, který dočetl práci až do konce, by si zasloužil přeci jen o něco více (minimálně nějaký nový neotřelý pohled na způsob konstruování podoby třídního nepřítele v komunistickém Československu). Toto konstatování je o to smutnější, pokud si uvědomíme, že autorka nerealizovala žádný vlastní terénní výzkum a pracovala v podstatě pouze s texty, které byly dostupné on-line (archiv Rudého práva, Digitální sbírky Centra orální historie). Předpokládal bych tedy, že ušetřený čas, který nestrávila pobýtem v terénu, bude věnovat analýze a interpretaci pramenů.

Za nešťastný považuji také způsob využití orálně-historických rozhovorů v textu. Na závěr práce je zařazena kapitola, která představuje amalgám vzpomínek pamětníků z řad dělníků a inteligence na padesátá léta. Mnohem zajímavější by však bylo zasazení narativů přímo do kapitol o třídním nepříteli, což by mohlo celé téma problematizovat a přinést nový pohled na zkoumanou problematiku. Takto bohužel práce zůstává pouze rozsáhlou mozaikou všeobecně známých informací, na něž badatel zabývající se soudobými dějinami narazí v jakékoli přehledové historické publikaci. Pozitivně lze tak hodnotit snad jen závěr, v němž autorka cca. na deseti stranách shrnuje celý obsah práce.

Po formální stránce práce splňuje všechny požadavky (pomineme-li překročení doporučeného rozsahu). V textu se nevyskytují stylistické ani gramatické chyby. Ojedinelé, vzhledem k rozsahu práce, jsou také překlepy. Pramenná základna literatury by mohla být jistě širší (chybí zejména literatura věnovaná ideologii a propagandě). Absence některých textů je však nepochybně způsobena špatně zformulovanou badatelskou otázkou (resp. spíše její „neformulací“).

I přes uvedené výhrady však diplomantka prokázala určitou (byť základní) znalost zkoumané problematiky, a především pak formálních náležitostí, které jsou také nutným předpokladem pro úspěšné vypracování závěrečné práce magisterského stupně. Diplomovou práci Marie Hykešové proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení nejlépe známkou 3 („dobře“).**

V Praze, dne 14. 8. 2014

Mgr. Jiří Hlaváček